Абдусетар Насир:

ПРОДАВАЦ СЛАВУЈА

(*Књижевни лист* бр. 70/2008)

Прешао сам педесету, а још никад ми није пошло за руком да у исто време обављам два посла, или, да кажемо, два разнородна заната. Јер није лако једновремено, на пример, убијати и писати, поготову ако си већ на првом степенику старости, па си принуђен да се определиш за једну професију – ону која више одговара том добу очаја и јада.

Признаћу вам, убио сам Атву Пекара и Сирхана ел Џибурија. Они су означили прву етапу у серији убистава која сам извршио, и искусио, још док сам био у својим тридесетим. После тога, светковине смрти су се наставиле, а да се код мене није могао приметити ни најмањи траг осећаја кривице. То и јесте оно најгоре у мени, то, што сам могао да убијем једну Назиру Џасим, и Махсена, продавца славуја, и Ханан ел Рејис, најлепшу проститутку у нашем сокаку, а да оком не трепнем и да ништа у мени не задрхти. Напротив, убијао сам хладнокрвно, као да сам тога часа изишао из какве џиновске хладњаче!

Мислим да сам се, после свих ритуалних касапљења и већ устаљене навике да убијам, на крају определио за писање просто зато што сам ја ипак прозни писац, ког у Багдаду знају стотине људи. У својој раној књизи *Приче из корпе за отпатке* наругао сам се ауторитету уредника по новинама, који, зарад неке сврхе скривене у души Јакубовој[1], бацају у буре са смећем одличне приче, док на другој страни објављују најбеднију могућу прозу. Премда је Јакуб (Алах му се радовао!) имао само један циљ и једну сврху, а то је да открије истину.

Преко те моје прве књиге прешло се великодушно – нико је није славио, јер ју је медијска мафија спалила у својим синдикалним пећима под претекстом заштите природне средине од загађења. Мени није преостало ништа друго до да отпутујем у Дамаск, где сам штампао своју збирку *Приче неподобне за објављивање,* која је доживела два издања. Додуше, ни један једини примерак никад се није пробио до Багдада. Сваки путник који је покушао да је пронесе био је с границе враћен у Сирију (а с њим и кола у којима се налазио), за казну што је био тако лакомислен да са собом вуче забрањену робу.

Иза тога написао сам још много прича, али тек пошто сам донео чврсту одлуку: убијање се забрањује без обзира на разлоге! И док сам седео на поду своје собе и прелиставао часописе и новине с мојим причама, осећао сам велико олакшање. Истина, ноћ ме је и даље вукла у крчме и сиротињске бурдеље где пијана фукара базди на алкохол, али ме није обузимала жеља за убијањем. Мирно сам пуштао да ми се пиће у чаши љеска и да осећам како у мени расте самилост према тим пијандурама што падају украј кафанских врата као муве.

Зато ме је тако и ражалостила неочекивана смрт Сирхана ел Џибурија – тим поводом ухватио ме је, заправо, изненадни напад кајања какав никад дотад нисам доживео. А ето, он је био само једно изгубљено створење, с којим се његова рођена

[1] Популарна иронијска формула у значењу из потпуно недокучивих разлога, узета из религијске традиције (Куран 12,68). Алудира на сврху знану само Богу, који је у душу пророка Јакуба (Јаков из Старог завета) удахнуо тајну мисао преко које ће се, у низу неразумљивих поступака, испунити сврха да Јакуб нађе изгубљеног сина Јусуфа/Јосифа, кога су љубоморна браћа продала у ропство). – Прим. прев.

жена поигравала како је хтела. Бацала га је и на север, кад би јој се усхтело да јој ложница буде на северу, и водила га на југ кад би је стигла жеђ за водом југа. Оне ноћи кад сам га убио рекао сам му: „Ти не заслужујеш да живиш, Сирхане, мораш ми опростити.“ А он ме је, мало будаласто, упитао: „Шта да ти опростим?“

После тога ме више није видео, јер му се нож зарио дубоко у срце, а његова жена се смејала крај његовог леша, понављајући: „Није био мушко, уопште ме није брига што сам га изгубила!“

У сваком случају – то сада мирно могу да кажем – време убијања је за мене прошло. Ма шта се догодило, ја се никад нећу вратити убијању. Тачно је да ме моје раније побијене жртве прогањају, тачно је и да ми не дају мира ни спокоја, али мени је сасвим довољно то што знам да се убудуће нећу уплести ни у какво убиство, па чак ни ако се појави неко ко хоће да убије мене.

Писање ми је све у животу. Прехрањујем се од мало пензије и од покојег хонорара. Нешто ми дају на руке, као у часопису *Ел Бешаир*, нешто опет стигне поштом па то трошим тек наредног дана. Сасвим сам заборавио на жртве које сам поубијао. Додуше, Ханан ел Рејис јавља ми се понекад у сновима, игра и примиче се моме врату с великим ножем у руци. Можда ће ме и заклати у неком од будућих снова.

Пишући тако, за мање од две недеље написао сам три приче. Али, неко ми ономад рече да су ми приче у последње време бескрвне, да и не личе на оно што сам писао пре више месеци. Сместа сам се сетио Атве Пекара, ког сам бацио у ватру заједно са хлебом и тестом, да бих се домогао његове жене Персијанке, витке као јела. Она и дан-дањи псује власт мислећи да га је власт намерно гурнула у пећ зато што је певао *Дај да те се нагледам пре него што кренеш на пут без повратка*, што мене не спречава да се и даље сладим ноћним одласцима њеној кући.

А пре него што ћу објавити другу причу, уредник за прозу рекао ми је гледајући некуд у страну: „Откако је погинуо Атва Пекар ти пишеш о хлебу, а не месиш тесто!“ Знам ја то, али шта ћу кад сам се зарекао да више не убијам и не мучим божије робље? Решио сам и нећу то више да чиним, чак и ако ћу због тога остати без пребијене паре! Довољно је оно што сам урадио са Махсеном, продавцем славуја, чијим сам славујима без милости испресецао шије. Када је открио да су мртви и видео их онако поклане, почео је да се тресе и бунца од бола. Тек тада се показало и да је сваки његов славуј имао име. Зурио је у њих онако обезглављене неко време, а онда ударио у запевку: „А-јаооој, Дурбак, јао Селван, Азал, Гави, Замуа, Шемам, Анадил, Махбуб ел Рух!…“ И кад је изговорио сва њихова имена, пао је и он мртав између њих.

**

Часопис *Ел Бешаир* узео је трећу причу. У њој се говори о једном ловцу који је престао да јури за пленом. Оставио је дивљач да се игра у жбуну јасмина, а он се вратио кући сав срећан и радостан што више неће убијати газеле и дропље. Додуше, кад га је жена упитала шта је донео за јело за своје петоро деце, он је само поносно дигао главу и рекао: „Човек не живи само од убијања, жено!“ И те је ноћи заспао срећан и – гладан.

Стварно сам се изненадио кад ми је главни уредник, који ми је друг још из ђачких дана – ишли смо заједно у средњу школу у Јармуку – рекао: „Мислим да ти је време да се повучеш у пензију и као писац. То што сад пишеш, другар, толико је глупаво да ни мала деца не могу да читају!“

Заболеле су ме његове речи и обузео ме такав ужас, да сам се једва уздржао да се не избљујем одмах онде, у његовој канцеларији. Сетио сам се Назире Џасим, коју сам заклао у селу Сувејри онога дана када је рекла неку сличну ствар, иако није баш дословце тако мислила.

Очито, убиства, ратови, скандали и масакри постали су неизоставни део сваке кратке приче која настоји да буде успешна, па сам и ја био принуђен да учиним нешто што је не само налик на злочин, већ и јесте злочин. Вратио сам се, дакле, своме старом начину писања, ономе који су моји читаоци у Багдаду некад волели. У свакој од мојих нових прича липти крв, и има много рана, и лобања, и гробова, и клопки. И што сам год боље удешавао убиства својих јунака, то је моја слава више расла. Убијао сам жене, и девице, и безмало чуо аплаузе људи на улицама. Дошла ми је чак и телевизија и замолила ме (!) за разговор у емисији *Култура сад*, која иде уживо.

Ушао сам у тај сребрни кавез немајући појма шта ћу рећи. Јер једно је писање прича, а сасвим друго разговор о причама пред публиком. Уједанпут, зачуо сам водитеља како говори о мени и о мојим причама. Те како оне „одударају од уобичајеног“, те како су „изишле из мога шињела“, чиме је – мало увредљиво – алудирао на Гогољев шињел, те како сам ја са својим писањем засео на место до ког раније није стигао ниједан други арапски писац. Ја, искрено говорећи, нисам разумео зашто је употребио реч „засео“, јер мислим да та реч значи нешто ружно и да се не може користити у разговору на тако уваженом месту.

Но, пошто је изрекао све што је знао о мени, водитељ ми је, осмехујући се пред камером, поставио прво питање:

„Добар дан и добро дошли као гост у нашу емисију *Култура сад*! Реците нам најпре зашто се се вратили вашем првобитном стилу приповедања.“

Није ми оставио шансу ни да проговорим, већ је сместа додао на то ново питање:

„Јер читаоци су, као што знате, господине, живели с јунацима ваших незаборавних прича, па се и ја лично сећам Атве Пекара, Ханан ел Рејис и Махсена, продавца славуја. Да ли бисте нам одали тајну, шта је посреди?“

Блештава светла у сали продирала су у сваки делић мојих пора. Нисам знао шта да му кажем. Луксузни, чудесни студио купао се у светлости иако је било девет увече и мада се напољу била спустила магла која је обавила све улице и уличице. Чуо сам како неко каже: „Господине, управо сам вам поставио питање о тој изненадној промени у вашим најновијим причама!“

Погледао сам к њему. Он се смешио, а ја сам био потпуно збуњен и нисам знао шта ми је. Нешто се дешавало. Погледао сам око себе и одједном видео лице Надије ел Џунди[2] у најудаљенијем углу, тамо где су се неки припремали за неку другу емисију.

„Ми желимо само да знамо шта је разлог који вас је навео да пишете такве приче.“

У том часу и камен би проговорио. Рекох му, осмехујући се према камери:

„Па читаоци ’оће тако…“

Аман, 2004.

[2] Египатска филмска звезда. – Прим. прев.

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ:

Абдусетар Насир (Багдад 1947) заузима важно место међу савременим арапским писцима како по квалитету своје прозе, тако и по неупоредивој храбрости с којом је пуних четврт столећа играо улогу водеће личности на ирачкој књижевној сцени у деценијама баасистичке страховладе. Имао је двадесет шест година када је због једне приче допао робије, и у помрчини бетонске ћелије чија је најдужа дијагонала била краћа од његовог стаса провео десет месеци.

Ни у својим новим прозама Насир не престаје да дира у табуе. Чак и у овој причи, у којој се поиграва с поетичким аспектима сижеа, мотива и методолошких поступака у писању кратке прозе, ругајући се судбини писца као сопственој судбини, он користи прилику да ошине по тајним службама, сугеришући да су оне у стању ликвидирати човека због двосмислице у наслову љубавне баладе коју овај пева. Неколико редака пре тога Насир бира иронијску фигуру у којој се спомиње име једног пророка само зато да би се у наредној реченици наругао верској догми, њеним заштитницима и промотерима, којих не мањка ни међу његовим читаоцима.

До 1999, пре него што је пребегао у Јордан спасавајући главу пред јарошћу Садамовог старијег сина Удеја, Насир је имао објављених педесет књига, поглавито збирки кратке прозе, од чега је готово половина била штампана у другим арапским земљама. Откако живи у избеглиштву, објавио је још двадесет пет наслова, од тога пет збирки есеја и шест романа, а има и сталну рубрику из књижевне критике у барем једном арапском дневном листу. Ова прича узета је из Насирове претпоследње објављене збирке *Путујући приповедач*.

Важнија дела: *Закаснела жеља* (Багдад 1968), *Кратак животопис Шерифа Надира* (Дамаск 1975), *Молим те не кради ружу* (Дамаск 1978), *Љубав ватреним хицима* (Каиро 1985), *Пут у љубав* (Багдад 1988), *Жена у пошти* (Багдад 1990), *Остатак ноћи – 71 сасвим кратка прича* (Багдад 1996), *Из које сам земље* (Багдад, 1999), *Пошто прође воз* (Бејрут, 2000), *Грабљивац* (Бејрут, 2000), *Република уседелица* (драмски комади, Каиро 2000), *Ковчег грешака* (роман, Каиро 2003), *Магарац на брегу* (роман, Бејрут 2004), *Путујући приповедач* (Дамаск 2006), *Лудница Шемаија* (роман, Дамаск 2007), *Сеоба ка јучерашњици* (Бејрут 2008).